

16. BÖLÜM / CHAPTER 16

ALTI NOKTA KÖRLER VAKFI'NIN TARİHÇESİ

THE HISTORY OF THE SIX DOTS FOUNDATION FOR THE BLIND

Canan ÇAM YÜCEL*

*Altı Nokta Körler Vakfı, İstanbul, Türkiye
e-posta: canancam@gmail.com

DOI: 10.26650/B/AA09.2020.007.16

ÖZ

13 Mart 1972 tarihinde kurulmuş olan Altı Nokta Körler Vakfı, 1972 yılından bu yana görme engelli yetişkin bireylerin eğitim alabilmesi, rehabilite edilmesi, işyerlerine yerleştirilmesi ve işyerlerinde verimli hale getirilmesi, körlüğün önlenmesi ve sorunları doğrultusunda kamuoyu oluşturulması amacıyla çalışmalarını sürdürmekte olan bir sivil toplum kuruluşudur. Bu araştırmanın amacı, kamu yararına çalışan Altı Nokta Körler Vakfı'nın tarihsel gelişimini incelemek, kuruluşundan itibaren yapmış olduğu çalışma ve projeleri ele almak ve vakfin günümüzde geldiği noktayı ortaya koymaktır. Bu çalışma kapsamında, Altı Nokta Körler Vakfı'nda hizmetleri bulunmuş ve hala yaşamakta olan kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, ses ve video kayıtları alınmış, vakfin arşivinde bulunan vakıf karar defterleri ve faaliyet raporları incelenmiş, elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Altı Nokta Körler Vakfı, görme engelli, sivil toplum kuruluşu, eğitim, istihdam

ABSTRACT

The Six Dots Foundation for the Blind, a nongovernmental organization established on March 13, 1972, aims to support education, rehabilitation, employment, and productivity in the workplace, and to raise public awareness on the prevention of blindness and of problems faced by adults with visual disabilities. The aim of this study is to examine the historical development of the Foundation, to explore the projects it has undertaken since its establishment, and to assess its current standing. Within the scope of this study, face-to-face interviews were conducted and recorded with individuals who have worked for the Foundation. Official minutes and annual reports of the Foundation were also examined, and the findings assessed through content analysis.

Keywords: Six Dots Foundation for the Blind, visually disabled, nongovernmental organization, education, employment

Giriş

13 Mart 1972 tarihinde kurulmuş olan Altı Nokta Körler Vakfı, 46 yıldır görme engelli yetişkin bireylerin eğitim alabilmesi, rehabilite edilmesi, işyerlerine yerleştirilmesi ve işyerlerinde verimli hale getirilmesi, körlüğün önlenmesi ve sorunları doğrultusunda kamuoyu oluşturulması amacıyla çalışmalarını sürdürmekte olan bir sivil toplum kuruluşudur. Bu araştırmanın amacı, kamu yararına çalışan Altı Nokta Körler Vakfının tarihsel gelişimini incelemek, bugüne kadar yapmış olduğu çalışma ve projeleri ele almak ve vakfın günümüzde geldiği noktayı ortaya koymaktır. Bu amaçla; Altı Nokta Körler Vakfında hizmetleri bulunmuş ve hala yaşamakta olan kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, ses ve video kayıtları alınmış, ayrıca arşiv tarama yöntemi kullanılarak vakfın karar defterleri ve faaliyet raporları incelenmiş, elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile ele alınmıştır.

1. Vakfın Kuruluşu

Vakıf Resmi Senedi'nin 1. maddesinde belirtildiği üzere; İstanbul 6. Noterliği'nin 29 Şubat 1972 tarih ve 5241 yevmiye no'sunda onaylı resmi senedi ve İstanbul Asliye 9. Hukuk Mahkemesi'nin 13 Mart 1972 tarih ve E.1972/280, K.1972/121 sayılı tescil kararı gereğince Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Vakfı kurulmuş olup İstanbul Asliye 7. Hukuk Mahkemesi'nin 20 Kasım 1987 tarih ve E.1987/442, K.1987/538 sayılı kararı ile adı Altı Nokta Körler Vakfı olarak düzeltilmiştir.¹ Vakfın kuruluşu ile görme engelli yetişkin bireylerin rehabilite edilerek ekonomik özgürlüklerini kazanmalarının sağlanması ve üretken konuma geçmeleri amaçlanmıştır. Vakıf Resmi Senedi'nin 18. maddesinde belirtildiği üzere, Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneği, 30 Haziran 1970 tarih ve 383 numaralı karar ile İstanbul Belediyesi tarafından kullanma hakkı kendisine verilen Sarıyer'deki arsanın kullanma hakkını, gerekli devir işlemlerinden sonra vakfa tahsis etmiştir. Ayrıca, Milliyet Gazetesi tarafından, Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneği yararına kampanya açılarak halktan para toplanmıştır. Kampanya kapsamında hem derneğin İstanbul Şubesi'nde 500.000 lira hem de Ankara Genel Merkezi'nde 500.000 lira toplanmış ve toplanan paranın tamamı, Sarıyer'deki arsa üzerine kurulacak Rehabilitasyon Merkezi inşaatı masrafları için harcanmak üzere Vakfa tahsis edilmiştir. Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneğinin toplam 1.000.000 lira ve diğer kurucuların 40.000 lirayı vakfa tahsis etmesi sonucu, vakfa tahsis edilen toplam para 1.040.000 lira olmuştur.² Arsanın tahsis edilmesinde, Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneği İstanbul Şubesi üyesi Abidin Türkkan'ın; Milliyet Gazetesi'nde kampanya açılmasında, genel yayın yönetmeni Abdi İpekçi'nin önemli katkıları

1 Altı Nokta Körler Vakfı Resmi Senedi, 1972.

2 Altı Nokta Körler Vakfı Resmi Senedi, 1972.

olmuştur. Vakfa, Bakanlar Kurulu'nun 26 Kasım 1971 tarih ve 7/3492 sayılı kararı ile vergi muafiyeti tanınmıştır.

1970'li yıllarda Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneği'nin Ankara'daki Genel Merkezi'nde genel başkan olarak görev yapmakta olan Mitat Enç, "Bitmeyen Gece" adlı kitabında vakfın kurulma nedenlerine ve kuruluş sürecine yer vermiştir. 1950 yılında kurulmuş olan Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneği'nin Ankara'da bulunan Genel Merkezi'nde bir atölye kurulduğunu; bir düzine kadar kör gence çöp sepeti, kese kâğıdı, file gibi işler yaptırarak derneğin maddî gücü sınırları içinde ücret de ödendiğini, ayrıca sağlık ve emeklilik sorunlarına destek olmak amacıyla işçi sigortalarına yazdırılmalarının da sağlandığını fakat yıllar geçtikçe, dernekçiliğin önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan çeşitli sorunlarının ortaya çıktığını ifade etmiştir. 1950'den sonra ülkemizde dernekçilik açısından büyük bir artışın olması, sürekli bağış makbuzlarıyla dolaşarak engelliler için yardım toplayan kuruluşların çoğalması, dernekçiliğin giderek çeşitli çıkar amaçlarına hizmet etmeye başlaması ve bazı kişilerin dernek çalışmalarını, siyaset aracı olarak kullanmaları gibi nedenlerle dernekçilik faaliyetlerinin yürütülmesinin güçleştiğini belirtmiştir. Ayrıca, dernekçiliğin en zor ve yıpratıcı yanının, hizmet edilmeye çalışılan kişilerin tutum ve yaklaşımları olduğunu, sadece resmî kaynaklardan yapılan yardımlarla işleyişini sürdüren derneğin kaynaklarının çok sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Dernek ve dernekçilik yolu ile hizmet götürebilmenin çeşitli sorun ve zorlukları anlaşılınca, bunun yerine vakıf yolu ile daha iyi sonuç alınabileceğinin düşünüldüğünü, bu yeni oluşumun gerçekleştirilmesinde Milliyet Gazetesi'nin değerli işbirliği ve derneğin katılımıyla açılan kampanya sonucu önemli bir bağış toplanarak önce Ankara ve İstanbul'da iki rehabilitasyon ve işe yerleştirilme merkezi kurulmasının kararlaştırıldığını fakat Ankara'da uygun arsa elde edebilme sorunu uzayınca, eldeki kaynakları, arsası hazır durumda olan İstanbul'da toplama yoluna gidilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Böylece, Sarıyer'de Altı Nokta Vakfı'na ait rehabilitasyon merkezinin ortaya çıktığını ve vakıf ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının işbirliği halinde çalışmaya başladığını belirtmiştir.³

Vakfın kuruluşunun ardından, 12 Nisan 1972 tarihinde yapılan ilk genel kurul toplantısında idare heyetine görev verilmiştir. 15 Nisan 1972 tarihinde vakfın ilk yönetim kurulu toplantısı yapılmıştır. 22 Nisan 1972'de yapılan ilk vakıf toplantısında Hulki Alisbah vakıf başkanı olarak belirlenmiştir.

Vakıf Resmî Senedi'nin 3. maddesinde, vakfın yönetim merkezinin, Reşitpaşa Mahallesi, Emirgan, İstanbul olduğu belirtilirken; 6. maddesinde mütevelli heyetinin, vakıf başkanının,

3 Mitat Enç, *Bitmeyen Gece* (İstanbul: Ötüken, 2016), 318-323.

yönetim kurulunun, denetim kurulunun ve danışma kurulunun vakfın organlarını oluşturduğu ifade edilmiştir.⁴

Vakıf Resmi Senedi'nin 31. maddesine göre; vakfın gerçek kişi kurucuları arasında Dr. Hilmi Alagil, Hulki Alisbah, Dr. Bülent Artuner, Dr. Fahri Atabey, Müfit Bahtoğlu, Av. Suat Ballar, İnci Bengisu, Prof. Dr. Ali Esat Birol, Sadettin Bodur, Suat Boydaş, Resmîye Boysan, Ahmet Ekmekçioğlu, Dr. Mitat Enç, Av. Handan Ertunç, Prof. Dr.F. Kerim Gökay, Prof. Dr. Semih Gözonar, Azra İnal, Ahmet İnal, Sumru İnal, İsmail İşmen, Suna Kırac, Süheyla Kunt, Orhan Mersinli, Gönen Oral, Dr. Cemal Öner, Dr. Muzaffer Öner, Vefa Poyraz, Nihal Pulat, Yüksel Pulat, Hüseyin Sermet, Abidin Türkkân, Doğan Türkkân, Av. Olgun Uyun, Nazmi Vural bulunmaktadır. Vakfın tüzel kişi kurucuları ise Altı Nokta Körleri Eğitim ve Kalkındırma Derneği Genel Merkezi, Altı Nokta Körleri Eğitim ve Kalkındırma Derneği İstanbul Şubesi, Bebek Lions Kulübü Derneği, Çankaya Lions Kulübü Derneği, Eminönü Lions Kulübü Derneği, Ergoftalmoloji Derneği, İstanbul Belediyesi, İstanbul Lions Kulübü Derneği, İstanbul Valiliği, Levent Lions Kulübü Derneği, Milliyet Gazetecilik A.Ş., uluslararası lions yönetim çevresinden oluşmaktadır.⁵

Vakıf başkanları sırasıyla şu şekildedir:

Vefa Poyraz	Kurucu Başkan	1972
Hulki Alisbah		1 Nisan 1972 - 22 Şubat 1980
Hüseyin Doğan Özgöçmen		23 Şubat 1980 - 4 Haziran 1983
Nüzhet Erol		5 Haziran 1983 - 28 Şubat 1984
Hüseyin Doğan Özgöçmen		1 Mart 1984 - 31 Aralık 1988
Ali Eşref Müezzinoğlu		1 Ocak 1989 - 11 Mart 1991
Güner Fansa		1 Nisan 1991 - 31 Aralık 1991
Prof. Dr. Ercan Öngör		2 Ocak 1992 - 11 Kasım 1995
Sedat Ferit Tunçay		12 Kasım 1995 - 31 Aralık 2000
Birsen Şapçı		1 Ocak 2001 - 31 Aralık 2006
Ali Eşref Müezzinoğlu		1 Ocak 2007 - 20 Aralık 2007
Oya Sebük		1 Mart 2008-

2. Körlerin Eğitimi ve Rehabilitasyonuna Yönelik Çalışmalar

1972 yılında rehabilitasyon merkezinde eğitim vermek üzere eğitimciler aranmaya başlanmıştır. Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ile görüşmüştür. Eylül 1972'de yapılan vakıf yönetim kurulu toplantısında daha önceden belirlenmiş olan eğitimcilerle bir-

4 Altı Nokta Körler Vakfı Resmi Senedi, 1972.

5 Altı Nokta Körler Vakfı Resmi Senedi, 1972.

likte İş ve İşçi Bulma Kurumu ile işbirliği çalışmalarına başlanmıştır. Görme engelliliğin mevzuattaki yeri, sosyal sigortalar açısından tespiti, İş ve İşçi Bulma Kurumu işbirliği, görme engellilerin yapabileceği işler hakkında bilgi verilmesi (işyerine yerleştirme, takibi, tavsiyeler) konuları görüşülmüştür.

1972 yılında, American Foundation for Overseas Blind adlı kurumdan eğitim, materyaller, idareciler, öğrenciler konularında destek istenmiştir. Kurum, 7 Mart 1972 tarihinde önerilerde bulunmuştur. Rehabilitasyon merkez inşaatı, 1973 yılında Şubat ayı sonunda bitmiştir. Mart ayı içinde rehabilitasyon merkezi, bütün fonksiyonlarını yerine getirecek duruma gelmiştir. American Foundation for Overseas Blind ile Altı Nokta Körler Vakfı arasında yapılan anlaşma üzerine Temmuz 1973'te Mr. Relaford adında bir uzman iki yıl süreyle Türkiye'de kalmak, rehabilitasyonun organizasyonunu yapmak, başlangıçta yönetmek ve rehabilitasyon merkezinde görev yapacak olan eğitimcilere rehberlik yaparak eğitim konusunda yönlendirmelerde bulunmak amacıyla görevlendirilmiştir. Mr. Relaford, vakfın organizasyonu ile ilgili tüm çalışmaları bitirdikten sonra rehabilitasyon merkezinde çalışacak tüm uzmanların yetiştirilmesi, eğitim alacak görme engellilerin tespiti ve seçimi, eğitimden sonra görme engellilere iş verecek resmi ve özel sektör kuruluşlarıyla temas, buradaki işlerin tespiti konularında çalışmış ve hazırlıklarını tamamlamıştır. Rehabilitasyonda göreve başlayan uzmanlardan Hasan Keskin, American Foundation for Overseas Blind aracılığıyla masrafları aynı kurum tarafından karşılanarak 45 gün süreyle Danimarka'ya eğitime gönderilmiştir. Rehabilitasyon merkezinde kullanılan özel eğitim araçlarının bir kısmı da yine American Foundation for Overseas Blind tarafından gönderilmiştir.

1973 yılında, Çalışma Bakanlığı'na bağlı İş ve İşçi Bulma Kurumu ile eğitime tabi tutulacak görme engellilerin tespit edilmesi ve işe yerleştirilmesi konularında vakfın temasları olmuştur. Yıl içinde Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ve İstanbul Sağlık Müdürlüğü ile temaslar olmuştur. Tüm bu çalışmalar sonucunda; Altı Nokta Körler Rehabilitasyon Merkezi, 2 Mart 1973 tarihinde Altı Nokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Vakfı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı arasında yapılan bir işbirliği protokolü çerçevesinde, yetişkin görme engellilere temel ve mesleki rehabilitasyon eğitimi hizmeti vermek amacıyla kurulmuştur. Rehabilitasyon merkezinin resmi açılışı 11 Mart 1974 tarihinde yapılmıştır ve merkezde ilk müdürlük görevi, Necdet Aygün'e verilmiştir. Personel eğitimi ve temini, yetiştirilmesi ve istihdamı; yabancı ülkelere uzman temini ve yabancı ülkelere eğitim amacıyla personel gönderilmesi; toplum ve işverenlerin görme engellilerin yeteneklerini bilmemeleri gibi durumlar, rehabilitasyon merkezinin işletilmesi ve gelişmesi açısından karşılaşılan güçlükler arasında yer almıştır.

1976 yılında Rehabilitasyon merkezi, İstanbul Üniversitesi Tecrübi Psikoloji Kürsüsü profesör, asistan ve öğrencileriyle sürekli olarak işbirliği halinde bilimsel çalışmalara girişmiştir. Görme engelli bireylerin eğitimi konusunda rehabilitasyon merkezinin çabası ile ilk defa bilimsel araştırma denemelerine girişilmiştir. Görme engelli bireylerin eğitim almayı kabullenme sürecindeki seçimlerinin belirlenmesi, becerilerinin saptanması ve geliştirilmesi, genel kişilik özelliklerinin belirlenerek psikolojik sorunlarına yaklaşımın sağlanması amacıyla İstanbul Üniversitesi Tecrübi Psikoloji Kürsüsü ile ortak çalışmalara 1977 yılında da devam edilmiştir. Görme engellilerin gerçek sayılarını, adreslerini tespit etmek amacıyla Sağlık Bakanlığı, valilikler, öğretmen dernekleri ve bazı kuruluşlarla işbirliği yapılması için çaba gösterilmiştir.

Helen Keller International ile yazılı olarak iletişime geçilmesi sonucu, Mayıs 1978'de Helen Keller Foundation adlı kurumun rehabilitasyon bölümü müdürü Türkiye'ye gelerek merkezi ziyaret etmiştir. Rehabilitasyon merkezinde 15 haftalık sürelerle yapılan rehabilitasyon programının süre bakımından yeterli olmadığı kanısında birleştiğinden, Sağlık Bakanlığının da onayıyla Eylül 1978'den itibaren eğitimler, ikişer dönem halinde, 22 hafta olacak şekilde yapılmıştır. 1978 yılında bakanlığa yapılan teklif üzerine bakanlıkça illere gönderilen genelgeler sayesinde Türkiye'deki görme engellilerin gerçek sayılarının saptanmasına başlanmıştır. İllere gelen listeler, rehabilitasyon merkezine gönderilerek merkez yetkililerince değerlendirilmesi sağlanmış, yaş durumları uygun görülenlere mektup yazılarak merkezin tanıtılmasına çalışılmıştır. Ayrıca valilikler, Milli Eğitim Müdürlükleri, göz hekimlerine mektuplar yazılmış, gazete, dergi, radyo, televizyonda tanıtım için yoğun çaba gösterilmiştir. Körlük okulları, bazı vakıflar ve derneklerle temas kurularak görme engellilerin topluma kazandırılması yolunda işbirliği yapılmaya çalışılmıştır. Görme engellilerin eğitimi ve seçimleri için gerekli olan bilimsel araştırmalardan yararlanmak amacıyla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tecrübi Psikoloji Kürsüsü ile çalışmalar, 1978 yılında da devam etmiştir. Necdet Aygün, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş tarafından davet edilmiş, kendisi Kıbrıs'ta 10 gün çalışmak suretiyle körlüklerin durumunu incelemiştir. Kıbrıs'tan ayrılmadan, Kıbrıs'ta körlüklerin eğitimi, istihdamı ve sosyal güvencelerine ilişkin bir kanun ve yönetmelik taslağı hazırlayarak Cumhurbaşkanı'na sunmuştur.

1984 yılı içinde görme engellilere verilen paketleme, basit montaj, ambalaj, telefon santiral operatörlüğü ve el sanatları eğitimine ek olarak masörlük eğitimine de başlanmıştır. Bu amaçla, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Servisi Başkanlığı ile yapılan anlaşma sonucu, iki kursiyer anılan yerde masörlük eğitimine tabi tutulmuş ve eğitimi tamamlamıştır.

1990 yılı Mayıs ayında Dünya Körler Birliği Genel Sekreteri Pedro Zurita, Türkiye Körler Vakfının ve Ulusal Körler Federasyonu'nun davetlisi olarak Türkiye'ye gelmiş ve 17 Mayıs 1990 tarihinde rehabilitasyon merkezini ziyaret etmiştir. Dünya Körler Birliği'nin yayını olan bir dergide, Türkiye ziyaretini anlatan yazıda rehabilitasyon merkezinin çalışmalarını ve iş atölyesini gösteren bir resim yer almış ve vakıftan bahsedilmiştir.

1 Eylül 1993 ile 20 Kasım 1995 tarihleri arasında geniş bir tadilat yapılması nedeniyle, rehabilitasyon merkezinde eğitime iki yıl ara verilmiş, 20 Kasım 1995 tarihinde hizmete açılmıştır.

1998 Yılında, Emirgan Altı Nokta Körler Rehabilitasyon Merkezi “Zeki Akkök Masaj Eğitim Bölümü” görme engelli bireylere daha profesyonel olarak masaj eğitimi vermek ve masaj alanında istihdamı arttırmak amacıyla hizmete açılmıştır. Zeki Akkök Masaj Eğitim Bölümü'nde mesleki eğitimini başarıyla tamamlayan görme engellilere Mayıs 2004 tarihinden itibaren yaklaşık 1.000 saatlik, teori ve pratiği içeren bir eğitim programı ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylı Sertifikalar verilmeye başlanmıştır.

Rehabilitasyon merkezinin ilk yıllarında; temel eğitimde, körün kendi yaşantısını en az yardımla sürdürebilmesi için gerekli beceri ve teknikler kazandırılırken, mesleki eğitim ile el becerilerini geliştirmek suretiyle paketleme, ambalaj, montaj, halı, trikotaj, telefon operatörlüğü, fırça ve tahta işleri gibi iş dallarında iş ve meslek sahibi olmaları sağlanmıştır. 1984 yılı içinde bu meslek dallarına ek olarak masörlük eğitimine de başlanmıştır. Günümüzde ise; temel eğitimde bağımsız hareket, kişisel idare, kabartma yazı, abaküs eğitimi verilirken; mesleki eğitimde, bilgisayar, iş atölyesi, masörlük ve çağrı merkezi operatörlüğü eğitimi verilmektedir.

2 Mart 1973 tarihinde Altı Nokta Körleri Eğitim ve Kalkındırma Vakfı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı arasında yapılan bir işbirliği protokolü çerçevesinde kurulan rehabilitasyon merkezinde eğitimlerin düzen içinde ve sürekli olarak devam etmesinde, vakıf ile bakanlık arasındaki işbirliğinin tutarlı şekilde sürmesi etkili olmuştur. Rehabilitasyon merkezinde eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması amacıyla; 13 Şubat 1984 tarihinde, 25 Kasım 1993 tarihinde ve son olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ile 25 Şubat 2003 tarihinde işbirliği protokolü imzalanarak yenilenmiştir. Günümüzde rehabilitasyon merkezindeki eğitimler, imzalanan son protokol çerçevesinde devam etmektedir.

3. Kütüphane Hizmetleri

1978 yılında ilk defa olmak üzere konuşan kitaplı kaset kütüphanesi kurulması sağlanmıştır. Bu hizmetle öncelikle rehabilitasyon merkezindeki ve İstanbul'daki görmeyenlerin,

kitaplardan yararlanma olanağına kavuşturulmaları hedeflenmiştir. Ancak bu kütüphanenin bütün Türkiye'ye hizmet edebilir duruma gelmesi için profesyonel stüdyo, kaset kopya cihazı ve zamana ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

2002 yılından itibaren rehabilitasyon merkezi eğitimini başarıyla tamamlayan kursiyerlerin yarım kalan öğrenimlerini sürdürmelerine destek sağlama çalışmalarına başlanmıştır. 2003 yılından itibaren İstanbul dışındaki görme engellilere de kaset, ders kitabı gönderilmeye başlanmıştır.

Vakıf bünyesinde yaptırılan Perihan Esen Minkari Dijital Kütüphanesi'nin açılış töreni, 14 Mayıs 2004 tarihinde yapılmıştır. Böylece gönüllülerin okudukları sesli ders kitapları ve diğer edebi eserler, teknolojiye uygun olarak MP3 CD formatı ile dijital kütüphanede çoğaltılarak Türkiye'nin her yerindeki görme engellilere ücretsiz olarak gönderilmeye başlanmıştır. 2012 yılında, Perihan Esen Minkari Dijital Kütüphanesine ses kayıt odası yaptırılmıştır. 10 Ekim 2012 tarihinde Lions Vakfı Dünya Başkanı'nın katılımıyla açılış gerçekleştirilmiştir. Rehabilitasyon Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren dijital kütüphane, hem eğitimlere devam eden görme engelli kursiyerlere hem de Vakıftan sesli kitap talebinde bulunan Türkiye'deki tüm görme engellilere hizmet vermektedir.

4. İstihdam Çalışmaları

1998 yılında, mesleki eğitim için masörlük salonu açılmıştır. Ülkemizde bu konuda görme engellilere eğitim veren ilk kurum olma özelliğini taşıyan Zeki Akkök Masaj Eğitim Bölümü, istihdam alanında önemli bir katkı sağlamıştır.

1999 yılında istihdam olanaklarını arttırmak amacıyla başlayan çalışmalara, 2001 yılında, yeni projeler kapsamında hız verilmiştir. 2000 yılından itibaren vakıf kadrosunda istihdam edilen 5 görme engelli, vakıf bahçesinde bulunan atölyede hamak ve tabure üretmişlerdir. Türkiye için bir ilk olma özelliği taşıyan makrame tabure, sandalye ve hamak atölyesinin faaliyetleri, makrome ürünlere olan talebin azalması nedeniyle 2009 yılında sonlandırılmıştır. Bu atölye, korumalı işyeri statüsünde olmamasına karşın, ürünlerin pazarlanması açısından korumalı işyeri görünümünde faaliyet sürdürmüştür.

TÜBİTAK İstihdam Olanakları Projesi kapsamında; görme engellilerin istihdam sorunlarını saptamak, buna yönelik olarak yeni iş olanakları sağlamak, konuyla ilgili öncelikle sanayiciler ve kamuoyunun dikkatini çekmek üzere Koç Üniversitesi, TÜBİTAK ve vakfın 2002 yılında başlattığı proje, 2003'te de devam etmiştir.

5. Körlüğün Önlenmesine Yönelik Çalışmalar

1984 yılında, vakıfta bulunan göz tarama cihazları ile göz tarama pilot çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca, Kadıköy MEB Halk Eğitim Merkezi genel sağlık taramalarının göz tarama bölümü, vakıf tarafından yapılmıştır. Bunların dışında, istekleri üzerine 12 Lions kulübüyle işbirliği yapılarak İstanbul genelinde bazı ilkokullarda göz taraması gerçekleştirilmiştir. Körlüğün önlenmesine yönelik çalışmalara 1984 yılından itibaren önem verilmiş, 1985 yılında bu konudaki çalışmalar yoğun bir biçimde sürdürülmüştür. Bu göz taraması çalışmaları, Kadriye Vural koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiş, İstanbul'dan gelen Güner Fansa, Raşan Miriğün ve Güzin Hıtaç tarafından organize edilmiştir. Her yıl rehabilitasyona gelen kursiyerler muayene ettirilmiş, ileri tetkik gerektiren kursiyerler, üniversite hastanelerine sevk edilmiştir. Her yıl düzenli olarak yapılan göz taraması çalışmaları, Lions kulüpleri üyeleri, soroptomist kulüp üyeleri, sosyal hizmetler vakfı personeli, vakfın tarama ekibi tarafından işbirliği içinde belirli bir programa bağlı olarak yapılmıştır. Vakfa ait olan Göz Sağlığı Merkezi'nin açılışı 8 Ekim 1990 günü yapılmış olup en son ve en modern göz bakım ve teşhis araçlarıyla halka hizmet vermeye başlamıştır.

6. Kamuoyu Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar

2003 Avrupa Özürlüler Yılı olması nedeniyle, toplumun bu kesimini temsil eden Altı Nokta Körler Vakfı başta olmak üzere yedi sivil toplum kuruluşu; Bedensel Engelliler Dayanışma Derneği, Fiziksel Engelliler Vakfı, Görme Özürlüler Derneği, Omurilik Felçlileri Derneği, Özürlüler Vakfı, Türkiye Kas Hastalıkları Derneği bir araya gelerek Hareket Özgürlüğü Platformu'nu oluşturmuş, özellikle çok katlı binalardaki dikey ulaşım engelleri ve eksiklikleri belirlenerek ortadan kaldırılması için girişimlerde bulunarak engellilerin toplum yaşamına katılımlarını, daha yaşanılır çevre düzenlemeleri konularını içeren bir basın bildirisini imzalamıştır.

Görme engellilerin istatistikî verilerinin tespiti, kaydı, değerlendirilmesi, sorunların çözüm yollarının üretilmesi, eğitim ve istihdam konularında bilgilerin sağlanması amacıyla bir araştırma ve uygulama merkezinin oluşturulması için 2001 yılında çalışmalara başlanmış, 2003 yılında henüz sadece yönetmeliği oluşturulmuştur.

30 Mayıs 2007 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Vakfın ve Rehabilitasyon Merkezi'nin üzerinde bulunduğu arazinin boşaltılması talebi ile başlayan süreçte birçok sivil toplum kuruluşunun katılımı ile oluşturulan Okulumu Dokunma Platformu, konuya kamuoyunun ilgisini çekmek ve İstanbul Büyükşehir Belediyesini çözüm arayışına zorlamak amacıyla yıl boyunca çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Bu amaçla oluşturulan www.okulumadokunma.

org internet sitesi hem etkinliklerin duyurulması hem de imza toplanmasında önemli bir yarar sağlamıştır. Vakfın ve Rehabilitasyon Merkezi'nin bulunduğu arazi Kasım 2015 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından beş yıllığına Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına tahsis edilmiştir.

7. Vakfın Yürütmekte Olduğu Genel Çalışmalar

Rehabilitasyon merkezinde verilen eğitimlerin kalitesini arttırmak ve eğitim ortamını görme engelliler için daha erişilebilir hale getirmek için sürekli binanın iyileştirilmesi adına projeler yapılmakta, hem az gören hem tamamen görme engelli bireyler için gerekli teknolojik cihazlar alınarak teknolojik gelişmelerden görme engelli bireylerin faydalanması için yoğun çaba gösterilmektedir.

Rehabilitasyon Merkezi'nde eğitim gören kursiyerlerin toplumsal yaşama katılımlarını güçlendirmek amacıyla konser, fuar, üniversiteye giriş sınavları ve EKPSS hazırlık dersleri, yüzme dersleri, diksiyon kursu, seminerler, tiyatro oyunları, müze gezileri, piknik, ritim dersi, folklor dersi, İngilizce dersi, ebru çalışması, kişisel gelişim atölyesi, Yoga dersi, sinema, at binme gibi çeşitli etkinlikler farklı zamanlarda düzenlenmektedir. Bunlara ek olarak bowling turnuvası, olta şenliği, ağaç dikme şenliği gibi kamusal alanlarda yapılan ve gelenekselleşen aktivitelerle görünürlük sağlamayı amaçlayan çalışmalar da yapılmaktadır.

Ayrıca; hem görme engelli bireylerin bağımsız hareket etmelerinin temel aracı olan beyaz baston hem de kültür ve ders kitaplarının sesli versiyonları, yurt çapında talep eden tüm görme engelli bireylere ücretsiz olarak ulaştırılmaktadır.

8. Projeler

2006 yılında kabul edilen ve Avrupa Birliği tarafından kısmen finanse edilen Sivil Toplum Diyalogu: Avrupa Bilgi Köprüleri programı kapsamında hazırlanan “Görme Engelliler Bilgi ve İletişim Projesi” 2007 yılında tamamlanmıştır. Projenin genel hedefi, Türkiye'nin katılım ortaklığı sürecinde Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı'nda belirtilen engellilerle ilgili düzenlemelerin ve Engellilerle ilgili Avrupa Birliği mevzuatının, görme engellilere yönelik sivil toplum kuruluşları ve görme engellilere tanıtılması olarak belirlenmiştir. Bu amaçla bir broşür, CD ve internet sitesi hazırlanmış ve görme engelli ilköğretim okulları, ilgili sivil toplum kuruluşlarına ve resmi kurum ve kuruluşlara dağıtılmıştır.

2009 yılında, “Görme Engellilerin İş Yaşamına Entegrasyonu Projesi” Sabancı Vakfı tarafından 800 civarından başvuru arasında yapılan seçimle desteklenmesine karar verilen 5 projeden biri olmuştur. Bu proje kapsamında görme engellileri istihdam edebilecek kurum-

larda Altı Nokta Körler Vakfı ve Türk Psikologlar Derneği işbirliğiyle, yönetici ve çalışanlara yönelik bilgilendirme seminerleri gerçekleştirilmiştir. Bu proje ile konuyla ilgili uzman ve araştırmacılar tarafından çalışan veya çalışabilir durumdaki genç görme engelliler, görme engelli istihdam eden kurum yöneticileri ve bu kurumların diğer çalışanlarına yönelik endüstriyel örgütsel psikoloji alanında eğitim içeriği geliştirilmiştir. Ayrıca, İstanbul’da firmaların çalışan ve yetkilileri ile iki pilot eğitim semineri yapılarak, pilot uygulama sonuçlarına göre Ankara, Bursa, Gaziantep ve İstanbul’da hedef kitle, ilgili kamu kurumları ve ilgili sivil toplum kuruluşlarına yönelik bilgilendirme seminerleri düzenlenmiş ve engelli istihdamına yönelik bilgilendirme materyali hazırlanarak dağıtılmıştır. Proje, 2009 yılında tamamlanmış, bir TV spotu hazırlanarak ulusal kanallarda yayınlanmıştır.

Avrupa Körler Birliğinin 3 ayrı ülkede yer alan görme engelli örgütleri ile ortak olarak yürüttüğü “Genç ve Yaşlı Görme Engelliler Arası Yetişkin Eğitimi Projesi” INTERGEN, 2008 yılında başlamış, 2010 yılında tamamlanmıştır. Sosyal ve iş yaşamında karşılaşılan sorunların aşılmasında, genç görme engellilerle yaşlı görme engelliler arasında bilgi transferini sağlamayı amaçlayan proje Avrupa Körler Birliğinin liderliğinde sürdürülmüştür. Aynı anda İtalya, Almanya ve Fransa’da uygulanmış olan projenin Türkiye’deki ortakları Altı Nokta Körler Vakfı ve Türkiye Körler Federasyonu olmuştur. Tamamlanan proje kapsamında yapılan seminerlerden elde edilen verilerle Avrupa Körler Birliği tarafından bir eğitim kitabı oluşturulmuştur. “Görme Engelliler Arası Bilgi Paylaşımı Atölye Çalışması Organizasyonu ve Yürütülmesi ve Geliştirilebilecek Beceriler İçin Metotlar El Kitabı” adını taşıyan bu kitap, İngilizce hazırlanıp Türkçe dâhil ortakların dillerine (Almanca, İtalyanca ve Fransızca) tercüme edilmiş ve Web sitesine konmuştur. Bu proje ile ilgili Avrupa Körler Birliğinin yaptığı her basın duyurusu ve etkinliğinde vakfın ismi yer almıştır.

Bilgisayarla Görünürlük kazanma Projesi (IPA Bölgesel Gelişme Programı)”, Kasım 2010 tarihinde başlayıp Kasım 2011 tarihinde tamamlanmıştır. Projede, görme engelli gençlere yönelik olarak hazırlanan uzaktan öğrenme programı ile bilgisayar ve girişimcilik eğitimi düzenlenmesi ve bu proje ile program illerinde yaşayan 60 görme engelliye evlerinden sürdürebilecekleri bir meslek kazandırılması hedeflenmiştir. Gaziantep, Urfa, Kilis, Diyarbakır, Adıyaman illerinde uygulanan projede Altı Nokta Körler Derneği Gaziantep Şubesi, Türkiye Bilişim Derneği İstanbul Şubesi ve Uşak Üniversitesi Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu proje ortağı olmuştur.

2011 yılında başlayan ve İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından fonlanan “Görme Engellilerin Günlük Yaşama ve Eğitime Katılımı Projesi” 2012 yılında tamamlanmıştır. Projede; engellilerin kent yaşamına katılımını kolaylaştıran teknoloji odaklı uygulamaların tespit edil-

mesi ve hizmet sağlayıcıların, politika yapımcıların ve AR-GE kuruluşlarının bunları uygulamaya koyma konusunda farkındalığının artırılması amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak proje, görme engellilerin günlük yaşamlarında ve eğitimleri sırasında karşılaştıkları görsel iletişim sorunlarına teknoloji odaklı çözüm önerileri üretmeyi hedeflemiştir. Proje kapsamında; görme engellilerin yazılı uyarıları ve bilgilendirme tabelalarını görememesi, derste tahtada yazılanları takip edememesi gibi temel sorunlara yönelik görüntüyü sese çevirme teknolojilerinin belirlenmesine ilişkin araştırma çalışması yapılmış ve potansiyel ürünler/teknolojiler için fizibilite çalışması yürütülmüştür.

“Görme Engelli Bireylerin Uzaktan Eğitim Sistemi ile Mesleki Eğitimi Projesi” 2011 yılında başlamış, 2012 yılında tamamlanmıştır. Uşak Üniversitesi Uzaktan Eğitim Meslek Yüksek Okulu liderliğinde yürütülmüş olan proje, Avrupa’da gerçekleştirilmiş olan e-learnVIP projesi kapsamında geliştirilmiş olan LMS sisteminin Türkiye’ye transferi ile ulusal bazda kullanılabilir ve görme engellilere yönelik uzaktan eğitim olanağı sağlayacak bir yenilik transferi olması açısından önemli bir proje olmuştur. Ayrıca Çağrı Merkezi Agent sertifikasyon eğitim içeriklerinin Almanca, İtalyanca, İngilizce ve Türkçe dillerinde hazırlanması ve uluslararası sertifikasyon programının gerçekleştirilmesi gerek Türkiye ve gerekse Avrupa bazında engelli bireylerin istihdam ve yaşam kalitelerinin artırılmasına katkı sağlamıştır.

Altı Nokta Körler Derneği Antalya Şubesi liderliğinde sürdürülmüş olan “Görme Engelliler İçin Tanınırlık ve Daha Fazla Erişilebilirlik Projesi”, 2011 yılında başlamış, 2012 yılında tamamlanmıştır. Projenin ana hedefi görme engellilerin sosyal süreçlere katılımlarının desteklenmesi ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi için yerel işbirliğinin temelini atılması olarak belirlenmiştir. Bu hususta görme engellilerin erişilebilirliklerinin artırılması için Antalya örneğinde yerel yönetimle işbirliği halinde bir model hazırlanması hedeflenmiştir.

Görme engelli istihdamı konusunda pilot uygulama gerçekleştirmek amacıyla “Bilgisayarlı Çağrı Merkezi Operatörlüğü Projesi”, İş ve İşçi Bulma Kurumu’na sunulmuş ve proje 2011 yılında kabul edilmiştir. İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından fon sağlanan proje, rehabilitasyon merkezi bünyesinde 2011 yılı içinde başlatılarak, 2012 yılında yeniden fon alınarak sürdürülmüş ve 2013 yılında tamamlanmıştır. 24 kursiyer eğitimi başarıyla tamamlayarak sertifika almaya hak kazanmıştır.

9. Devam Eden Projeler

2016 yılında başlayan ve Lahey Clinic Foundation tarafından desteklenen “Dokunarak Öğreniyorum Projesi” görme engelli çocukların dokunsal algılarının geliştirilmesine yönelik bir araştırma projesi olup Altı Nokta Körler Vakfı, Engelsiz Erişim Derneği ve Parıltı Gör-

meven Çocuklara Destek Derneği ortaklığı ile sürdürülmektedir. Proje 5-9 yaş grubu görme engeli olan çocukları dokunsal materyal yoğunluğundan en iyi biçimde yararlandırmayı amaçlayan bir pilot çalışma olup sonuçlarının yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

İstanbul Kalkınma Ajansı tarafından 2018 yılı Çocuklar ve Gençler Mali Destek Programı kapsamında desteklenen Altı Nokta Körler Vakfı, T.C. Sarıyer Kaymakamlığı, T.C. İstanbul Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Engelsiz Erişim Derneği ve Parıltı Görmeyen Çocuklara Destek Derneği ortaklığıyla yürütülen “Dokunsal Materyal Atölyesi / Kütüphanesi Projesi”nin temel hedefi görme engeli olan çocuk ve gençlerin farklı alanlarda dokunsal materyallerden faydalanmalarını sağlayarak yaratıcılıklarının geliştirilmesine ve eğitimin daha erişilebilir olmasına katkı sağlamaktır. Proje amacına yönelik çalışmaların dört farklı alanda gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir; Fen Bilgisi ders müfredatına uygun dokunsal eğitim materyallerinin geliştirilmesi, bağımsız hareket becerilerini arttırmaya yönelik dokunsal harita okuma çalışmalarının yapılması, dokunsal harita atölyeleri düzenlenmesi, çocuk ve gençleri görme engelli olan akranlarının öğrenme biçimleri ile tanıştırmak ve farkındalık yaratmaya yönelik atölye çalışmalarının düzenlenmesidir.

10. Bulgular

Altı Nokta Körler Vakfı, kurulduğu günden 2018 yılına kadar 2.248 yetişkin görme engelli bireyin rehabilitasyon merkezinde temel eğitim hizmeti almasına katkı sağlamış, temel eğitim almış olan 282 kişiye maserlik eğitimi vermiş, 24 kişiye çağrı merkezi operatörlüğü eğitimi sağlamış, rehabilitasyon merkezinden mezun olan 312 kişinin istihdam edilmesine katkıda bulunmuş, bünyesinde oluşturduğu kütüphanede 342 kitabı sesli hale getirmiş, 71.736 sesli kitabı CD olarak yurt çapında görme engellilere ulaştırmış, 578 kabartma kitap ve dergi basmış, 8.375 beyaz bastonu yurt çapında görme engelli bireylere ulaştırarak bağımsız hareket etmelerine katkıda bulunmuş, İstanbul’da 237.254 kişinin göz taramasını ücretsiz olarak gerçekleştirmiş ve görme engelli bireylere katkı sağlayacak 8 projeyi başarıyla tamamlamıştır.

Sonuç

Ülkemizde rehabilitasyon çalışmaları, Altı Nokta Körler Derneği öncülüğünde kurulan Altı Nokta Körler Vakfı tarafından 1970’li yılların başında başlatılmıştır. Günümüzde hala yetişkin görme engellilere rehabilitasyon hizmeti vermekte olan merkez, Türkiye’de görme engelli bireyler için açılan ilk rehabilitasyon merkezi olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca, Altı Nokta Körler Vakfı, doğuştan görme engelli veya sonradan görme yetisini kaybetmiş olan yetişkin bireylere birçok alanda hizmet sağlamakta olup Türkiye’nin her bölgesine hizmetlerini ulaştırmaya çalışmaktadır.

Kaynakça / References

Altı Nokta Körler Vakfı Resmi Senedi. 13.03.1972.

Altı Nokta Körler Vakfı Karar Defterleri. (1972-2018).

Altı Nokta Körler Vakfı Faaliyet Raporları. (1972-2018).

Enç, Mitat. *Bitmeyen Gece.* İstanbul: Ötüken, 2016.

Görüşmeler: Güner Fansa (24.07.2018), Olgun Uyun (16.08.2018), Eşber Yağmurdereli (16.08.2018), Hasan Erçelik (16.08.2018), Mağdule Demircioğlu (16.08.2018), Mustafa Kocayıldız (29.08.2018), Oya Sebük (19.09.2018), Hamdi Kocaman (18.10.2018).